

ИЛМИЙ ДУНЁҚАРАШНИ ЮКСАЛТИРИШ ЁРДАМИДА ТАЛАБАЛАРГА АҚЛИЙ ТАРБИЯ БЕРИШНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ АЛГОРИТМИК БОСҚИЧЛАРИ

¹Камсолова Ширин Усаровна- ЖДПУ катта ўқитувчиси

²Жабборова Барно Мамадиёр қизи -ЖДПУ Педагогик ва психология
йўналиши 2- босқич магистри

Аннотация:Мазкур мақолада бугунги глобаллашув жараёнига хос таълим технологияларидан фойдаланиш масалалари педагогик технологиялар асосида ўқувчинингнинг ҳаётга тайёргарлигини шакллантириш, доимий ўзгарувчан, тобора ўзаро боғланиб бораётган педагогик технология инсоннинг муваффақиятли ижтимоийлашуви зарурлиги ёритилган.

Калит сўзлар: глобаллашув, педагогик технология, инновация, интерфаол метод, дунёқараш, ишбилармонлар ўйини, технология.

Эркин ва мустақил фикрловчи, дунёқараши кенг, ижодкор, миллий мавқурамизга садоқатли бўлган интеллектуал салоҳиятли баркамол шахсни шакллантириш фан-техника ва технологияларнинг энг сўнгги ютуқларидан таълим-тарбия соҳасида кенг фойдаланишни тақозо этади ва бу билан жаҳон андозалари талабларига тўлиқ жавоб берадиган рақобатбардош кадрлар тайёрлашга эришилади. Айниқса, бу борада «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури»да «Халқнинг бой интеллектуал мероси ва умумбашарий қадриятлар асосида, замонавий маданият, иқтисодиёт, фан, техника ва технологияларнинг ютуқлари асосида кадрлар тайёрлашнинг мукамал тизимини шакллантириш Ўзбекистон тараққиётининг муҳим шarti» эканлиги асосланган [6]

Бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларни тайёрлашда ҳам эътибор янада кучайтирилди. Бундан мақсад: ўқувчининг онгига саводхонлик асосларини

ва ҳисоблаш тафаккури элементларини сингдира оладиган, узлуксиз таълим тизмининг кейинги бўғинларига ўз ўқувчиларини интеллектуал салоҳиятли бўлиш лаёқатига эга бўлган қилиб тарбиялашни уддалай оладиган, шунингдек, ҳар бир ўқувчисда мавжуд бўлган лаёқат ва қобилиятларни эркин ривожлантириш, ижобий-хулқий сифатларни, миллий ва фуқаролик ҳис-туйғусини ўстиришни уддалай оладиган замонавий етук бошланғич синф ўқитувчиларини тайёрлашдан иборат бўлиб, бу тажрибаларнинг кўрсатишича қайд этилган мақсадни амалга ошириш қуйидагидек вазифаларни ҳал қилишни тақоза этади:

- аввало, инсон омилига янгича ёндашиш, яъни ўқитишни ўқувчи калбида зоҳир бўлган адолат ва эзгуликни барқарорлаштиришга, ўқувчининг илм-хунар ўрганишга бўлган орзу-истакларини рўёбга чиқишига амалий ва маънавий кўмаклашишга қодир мутахассислар тайёрлашга эришиш;

- халқимизнинг бой маънавий ва интеллектуал салоҳияти ҳамда умумбашарий қадриятларига суянган ҳолда бошланғич таълимни ривожлантиришнинг жаҳон таълими замонавий талабларини эътиборга олган ҳолда бошланғич таълимни ташкил эта оладиган мутахассислар тайёрлашга эришиш;

- бошланғич таълимни ташкил этишнинг оптимал вариантларини топиш мақсадида янги педагогик ва ахборот технологияларини ишлаб чиқиш ҳамда улардан амалиётда кенг фойдаланишнинг уддасидан чиқадиган таълим-тарбия ишида инновацион ёндашувлар қила оладиган ўқитувчилар тайёрлаш;

- таълим мазмуни ва ўқувчи ёшига мос таълим-тарбияни амалга оширишга қодир мутахассислар тайёрлаш.

Жамиятимиз тараққиётига мос таълим-тарбия соҳасида кўплаб ижобий ўзгаришлар бўлмоқда, моддий ва маънавий қадриятларимизнинг янги-янги қирраларини ўрганиш имкониятлари туғилмоқда. Бугунги кунда миллий ва умуминсоний қадриятларни синчиклаб, мукамал ўрганиш, замонавий илм-

фан, техника-технологиялар борасидаги ютуқларни ўрганиш ва таҳлил қилиш бўлажак мутахассислар илмий дунёқарашини кенгайтиришда мустаҳкам илмий асос бўлмоқда.

Давлатимиз мустақилликка эришган ушбу кунларда улуғ бобокалонимиз Амир Темурнинг бой меросини ёш авлод онги ва қалбига сингдириш орқали уларнинг маънавий-илмий дунёқарашини кенгайтиришимизга шубҳа йўқ. Айниқса, «Темур тузуклари» (ёки «Амир Темур ўғитлари») рисоласида мадҳ этилган халқлар дўстлиги, тинч-тотув яшаш учун кураш, буюк бунёдкорлик ишлари, пирларини ва устозларини ҳурмат қилишлик, очиқ кўнгиллилик, саховатпешалик, бечораларга ёрдам кўлини чўзиш каби фазилатлар ҳамиша унинг асарини ўқиган кишига тетик руҳ ва қувват бахш этади.

«Тузукий Темурийлар», унинг ушбу тузукларида ўзи амал қилган ўн бир сифатни ёшларимиз онги ва қалбига сингдирсак, шунинг ўзи таълим-тарбия соҳасидаги ғояларни ёшларимизни тарбиялашда тадбиркор бўлишдан одамлар билан маслаҳатлашиб, нозик ва тарбия кўрган ақлли кишилар билан бирга келишиб, эътиқодли, иймонли қилиб тарбиялашда эътиборни кучайтирсак фойдадан холи бўлмайди.

Амир Темур ўзининг ўн бир сифатига ва давлат бошқарувида ўн икки нарсага умр бўйи риоя қилган. Шу туфайли эл ҳурматиغا, халқ эъзозига ва юксак бахтга сазовор бўлган. Инсонларга ҳурматни, меҳр-оқибат, сабр-қаноат ва бурчга садоқат каби сифат фазилатларини ўзида пайдо қилишда ибрат-намуна бўла олган.

Соҳибқирон Амир Темурларнинг бой мероси талаба-ёшларимизга таълим-тарбия беришда мустаҳкам маънавий асос бўлади. Улар орқали ёшларнинг дунёқарашини мунтазам равишда кенгайтириб боради ва табиийки булар уларнинг ақлий тарбиясига ҳам ижобий таъсир кўрсатади. Ўтмишимиздан бу борадаги бой илмий-маънавий меросимизни хоҳлаганча

топиш мумкин. Албатта ёшларга бериладиган ақлий тарбиянинг асосини улардаги шаклланган ақл ташкил этади.

Ақлнинг энг муҳим сифатлари: фикрнинг теранлиги, танқидийлиги, уйғунлиги, кенглиги, тезлиги, эркин ва мустақкамлиги. Булар асосида нарса ва ходисаларнинг рўй бериш ва ривожланиш ҳолатларини, яъни алоқа-муносабатларини илғаш ва қонуниятларни очиш имконияти яратилади.

Ақлнинг ривожланиши: кишиларнинг яшаш шароити (муҳит)га мос ҳолда ва таълим-тарбия жараёнида пайдо бўлиб, ривожланиб бораверди. Бу ривожланиш киши яшаётган жамият тараққиётига, яъни ўша жамият (оила, жамоа, давлат) менталитетига боғлиқ ҳолда пропорционал равишда давом этади.

Демак, ота-боболаримиз, узоқ ўтмишдаги авлод-аждодларимиз ҳам яхши ниятли, баркамолликни орзу қилган иймонли кишилар бўлиб, улар эзгулик, гўзаллик, поклик, илмли-билимли бўлишликларга интилиб яшаган эканлар.

Ўтмишимиз илмли-билимли, ақлли буюк шахсларга бой ва улардан бугунги кунда ёшларга ақлий тарбия беришда уларнинг илмий дунёқарашини кенгайтиришга кенг имкониятлар мавжуд.

Амир Темур «Тузуқлари», Низомулмулкнинг «Сиёсатнома», Мирзо Бобурнинг «Бобурнома», Қозизоданинг «Хукмдорга ўғитлар» каби асарлардаги маълумотлар асосида ҳамда уларнинг талабалар маънавий дунёқарашини кенгайтиришга таъсирини баҳолай билиб таълим-тарбия бериш; Юқоридагилар асосида мазкур ишда истиқболи йўналишларни белгилаб олишга эришиш ва ҳ.к. Бу қайд этилганларни чуқур ўрганиш учун бўлажак бошланғич синф ўқитувчилардан катта интеллектуал салоҳиятни ва касбий етукликни талаб этади.

Шу сабабли ҳам бундай жараёнларда таълим-тарбия жараёнларини компьютерлаштириш ютуқларидан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир. Таълим-тарбия жараёнида замонавий компьютерлардан самарали

фойдаланиш учун, албатта ўша жараён кечишининг алгоритмик тизимини илмий жиҳатдан асослаб олмоқ лозим бўлади [36,] ва шу асосда жараённи оптимал бошқаришга ҳам ўтиш мумкин.

Ушбу соҳада олиб борган кўп йиллик илмий изланишимиз натижаларининг кўрсатишича, бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларнинг ўзидан ҳам катта интеллектуал салоҳият (бу ақлий тарбия асосида шаклланади)ни, касбий билимдонликни (бу олий ўқув юртида эгаллаган билим, кўникма ва малака асосида шаклланади)ни ва маънавий етуклик (бу талаба-ёшларнинг илмий дунёқарашини кенгайтириш орқали шаклланади)ни талаб қилинар экан.

Талабаларга ақлий тарбия беришда фойдаланиладиган маълумотларга эътибор берадиган бўлсак, бу борада жуда катта ҳажмдаги маълумотларни тўплашимиз керак, яъни уларнинг ҳар бири бўйича маълумотлар базасига эга бўлиш лозим бўлади.

Демак, эндиги вазифа юқоридаги маълумотлар мазмунини тўғри англаб, ақлни ишлатиб, улар асосида маълумот базаларини яратиб ҳамда уларни режалаштирилган мақсад-вазифаларга мос тизимларга ажратиб, улардан таълим-тарбия жараёнида фойдаланишнинг оптимал вариантларини яратиш, услуб, восита ва йўллариини ишлаб чиқишдан иборат. Албатта, бу катта ҳажмдаги иш бўлиб, уни ҳал қилиш эса тадқиқотчидан юксак интеллектуал салоҳиятни талаб қилади. Чунки, жамият тараққиётида фан-техника ютуқларидан фойдаланиш ривожланиш даражасини анчагина тезлаштириб юбормоқда. Бу борада Д.Ашурова ва З.Юлдошевларнинг куйидаги фикри диққатга сазовордир: «Жамиятшунос олимларнинг эътирофларига кўра инсоният ўз ривожланишида технократик фазога ўтмоқда». Бу фазода ривожланиш тамойилларининг заминида фан ва техниканинг ютуқларини компьютер технологиялари асосида жамият ҳаётининг барча жабҳаларига мумкин қадар тезкорликда жорий этиш ётади. Иқтисодий муносабатларнинг глобаллашуви, молиявий ва ахборот оқимлари

таъсирида давлатлараро чегараларнинг нисбийлашуви ҳамда илм-фан соҳасидаги сўнгги ютуқларнинг ишлаб чиқаришга ўта тезкорлик билан жорий этилиши ва юқори самарали технологияларнинг яратилиши, шахсга нисбатан критик ҳолатларнинг сабабчиси бўлмоқда: кишилиқ жамиятининг инфор­мацион янгиланиши айрим шахсларнинг биологик янгилашувчидан, яъни авлодлар алмашинуvidан тезроқ содир бўлмоқда [69].

Бугунги кунда таълимни компьютерлаштириш давр талаби бўлиб, информатика фани ютуқларидан фойдаланмаган соҳани топиш қийин ва улар ҳаётимиз турли жабҳаларида ишончли универсал дидактик восита ва асос сифатида ҳам ўз ўрнини топмоқда.

Мазкур ишимизнинг ушбу қисмида талабаларнинг илмий дунёқарашини юксалтиришда уларга ақлий тарбия беришни такомиллаштиришнинг алгоритмик босқичлари ҳақидаги кетма-кетликни келтирамиз:

1. Йўналишга тегишли маълумотлар (ақл, онг, илм, билим, идрок, фикр, илмий фикр, янги фикр, тафаккур, ижод, ижодкорлик) ва уларнинг турлари аниқланади;

2. Йўналишга тегишли муаммони аниқлаш (ақлни чархлаш, ақлий тарбия бериш, дунёқарашни шакллантириш, илмий дунёқарашни ривожлантириш) ва уларни ўрганилмоқчи бўлган маълумотлар (маълумотлар тизимини) эътиборга олиб тизимларга ажратиш;

3. Ажратилган тизимларни ўрганилаётган мавзуга мосларини танлаш ва унга мос алгоритм ишлаб чиқиш, танланган яъни тизимлаштирилган маълумотларни ўрганилаётган мавзунинг блокларига мос ҳолга келтириб, уларни фойдаланишга қулай ҳолдаги ахборотлар кўринишига келтириш;

4. Ўрганилаётган мавзу бўйича маълумотлар базасини яратиш ва улардан мавзунинг қайси қисмида қандай фойдаланиш технологиясини яратиш;

5. Ўрганилаётган мавзу (бўлим, боб, курс, фан) маълумот базалар ва унга мос ахборотлар банкни эътиборга олиб, улардан фойдаланишнинг бошқарув алгоритмини ишлаб чиқиш;

6. Бошқарув алгоритмининг тадқиқот объектига ва унинг функционал вазифасини нечоғлиқ тўлиқ фойдаланишини илмий-назарий жиҳатдан асослаш;

7. Ишлаб чиқилган назарий асосларни илмий-услубий жиҳатдан таҳлил қилиш ва улардан таълим жараёнини такомиллаштириш ҳамда ривожлантиришда фойдаланиш технологиясини яратиш;

8. Ижобий педагогик самара берадиган вариантларни танлашга эришиш учун тавсиялар ишлаб чиқиш;

9. Олинган натижалар бўйича талабаларда шаклланган илмий дунёқараш кенгайганлигини даражалаш учун уларни баҳолаш мезонини ишлаб чиқиш;

10. Талабалар илмий дунёқарашини кенгайтириш технологияси натижаларини таҳлил қилиш ва улар асосида мазкур технологиядан амалий фаолиятда фойдаланишга тавсиялар тизимини тайёрлаш;

11. Илмий дунёқарашини кенг талабаларнинг ижодий фаолиятга кириб боришидаги афзалликларини ёритиш ва булар асосида талабаларни ушбу йўналишга жалб қилишга йўриқнома ва кўрсатмалар тайёрлаш;

12. Бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларнинг ўзларини ўз ўқувчиларини ижодий фикрлашга ўргатишга тайёрлаш.

Энди юқоридаги кетма-кетликлар асосида ҳар бир босқичнинг функционал вазифаси ҳақида қисқача маълумот берамиз. Албатта бўлажак мутахассисларга ақлий тарбия беришда ва уларнинг илмий дунёқарашини кенгайтиришда тайёрланаётган мутахассислик йўналишига эътиборни қаратмоқ лозим бўлади, акс ҳолда бўлажак мутахассисларнинг илмий дунёқарашини кенгайтиришда хато йўлга кириб қолишимиз мумкин.

Ушбу алгоритмик кетма-кетликни ифодалашда Х.А.Тўракуловнинг «Илмий тадқиқот олиб боришнинг алгоритмик босқичлари» мавзусидаги кўрсатмали ахборотларидан фойдаланилди [26]. Демак, юқорида кайд этилган йўналишлар бўйича вазифаларни белгилаб чиқамиз.

Демак, биринчи босқич вазифаси қуйидагилардан иборат: инсон интеллектуал салоҳиятига тегишли маълумотлар ва улар таърифлари йиғилади. Бунда инсон ақлий камолатига мос бўлган кетма-кетлик ҳосил бўлади, яъни ақл, онг, идрок, илм, билим, фикр, янги фикр, илмий фикр, тафаккур, ижод, ижодкорлик, ижодкорлик жараёни, ижодкорлик фаолияти, истеъдод, қобилият, талант ва шу қабиларнинг ҳар бирининг таърифи билан бирга шахс маънавий ва илмий дунёқарашини кенгайтиришдаги аҳамияти ҳам тизимларга бўлинган ҳолда тайёрланади. Бундан мақсад, талабаларнинг илмий дунёқарашини кенгайтириш жараёнидаги таълим-тарбияда фойдаланишга қулай ҳолга келтириб маълумот базаларини тайёрлаб қўйишдан иборат. Шунингдек, бу маълумот базаларидан талаба-ёшларга ақлий тарбия беришда ҳам фойдаланиш эътиборга олинган.

Иккинчи босқичнинг вазифаси йўналишга тегишли муаммони аниқлаш ва бу муаммони ҳал қилиш йўналишида биринчи босқичдаги маълумот базаларидан фойдаланиш механизминини аниқлаш.

Талабалар илмий дунёқарашини кенгайтиришнинг алгоритмик тизимини амалиётга жорий қилишда маълумотларни йиғиш, қайта ишлаш, сақлаш, узатиш ишларини бажарувчи алгоритмик блоклар қуйидаги функционал вазифаларни бажаради:

- муаммонинг қўйилишини аниқлаш ва унга мос ечиладиган масалалар кўламини белгилаш ҳамда уни доимо хоҳлаган пайтда мурожаат қилишга қулай ҳолга келтириб қўйиш;

- тадқиқот объектини танлаш;

- тадқиқот жараёни технологиясини илмий жиҳатдан асослаш ва унга мос маълумот базалари ҳамда ахборотлар банкини тайёрлаш механизмини яратиш;

- тадқиқот мақсади ва объектига мос маълумотларни йиғиш мезонларини яратиш ва улар асосида маълумот базаларини тайёрлаш;

- тайёрланган маълумот базаларини тадқиқот вазифаларига мос тизимларга ажратиш ва улар асосида ахборотли таъминотни тайёрлаш алгоритминини яратиш;

- тадқиқот мақсади ва вазифаларига мос фойдаланиладиган мезон, тамойил ва алгоритмларни аниқлаш;

- фойдаланилиши керак бўлган методология ва унга мос таълим технологиясини танлаш ҳамда лозим топилганда уларни такомиллаштиришга эришиш;

- юқоридаги функционал вазифаларни жорий этишнинг оптимал вариантини кафолатлашга бошқариш алгоритминини яратиш;

- алгоритмик тизимни бошқариш алгоритми ёрдамида жорий этишга тайёрлаш.

Ушбу қайд этилган бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларнинг илмий дунёқарашини кенгайтиришнинг алгоритмик тизими таълим-тарбия соҳасидаги кўпгина муаммоларни оптимал ечимларини топиш учун универсал методология бўлиб, озгина ўзгартиришлар қилиш орқали ундан бошқа шунга ўхшаш муаммолар оптимал ечимини топишда ҳам фойдаланиш мумкин.

Мазкур алгоритмик тизимни ўқув жараёнига қўллаш қуйидаги афзалликларни қўлга киритиш имкониятини беради:

- талабаларнинг илмий дунёқарашни кенгайтириш борасидаги билим, кўникма ва малакаларни эгаллашнинг узвий кетма-кетлигини таъминлайди;

- дарс машғулотларини юқори савияда ва сифатли олиб бориш учун шарт-шароитларни яратишга имкониятни кафолатлайди;

- таълим-тарбиянинг инновацион услубларидан фойдаланишга имконият яратади;

- дарс машғулоти олиб боришда педагог ва талабаларнинг ҳамкорлигида нафақат педагог учун янги билимлар ўзлаштирилади, балки бунда талабанинг ўзи ҳам янги билимлар излайди, яъни ижодий жараёнга кириб боради. Бундай фаолиятда талабанинг мазкур соҳага тегишли маълумотларни ўрганишга иштиёқ янада кучаяди;

- бунда талаба нафақат мавзу мазмунини тўлиқ ўзлаштиришга, балки мазкур соҳага тегишли маълумотларни излаб топишга ҳам ҳаракат қилади. Бу эса ижодий фаолият бўлиб, у бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларнинг илмий дунёқарашини кенгайтиришга киришиб кетишига мустаҳкам асос ҳамдир. Шуғулланаётган муаммомизнинг оптимал ечимини топиш, хусусан юқорида баён этилган алгоритмик тизим бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларни ўз касбий фаолиятида итнформацион технологиялардан фойдаланиш зарурлигини тақозо этар экан ва булар бўлажак бошланғич синф ўқитувчиларнинг касбий фаолиятида мустақил ҳолда янги билимлар эгаллашларида кучли универсал восита ҳам бўлиб хизмат қила олар экан. Айниқса, қайд этилган алгоритмик тизим итнформацион технологиялардан фойдаланишга эҳтиёж ва мойилликни ҳам шакллантиради.

Шу сабабли ушбу ишимизнинг кейинги қисмида мазкур алгоритмик тизимни амалиётда жорий этишга кўмакчи компьютерли тизим ишлаб чиқишга бағишлаймиз.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» // Олий таълим (меъёрий ҳуқуқий ва услубий ҳужжатлар тўплами). – Тошкент: 2004. – 12 б.
2. Муҳаммедов И., Тўрақулов Х.А. Замонавий педагогик тадқиқотларнинг илмий-назарий асослари. – Тошкент: Фан, 2004. – 200 б.
3. Ашурова Д., Юлдошев З. Таълим тизимида инновацион ва ахборот технологияларини қўллаш – замон талаби // Халқ таълими. – Тошкент: 2006. -

№1 - Б. 15.

4. Тўрақулов Х.А. Илмий ижодиёт методологияси. – Тошкент: Фан, 2006. – 252 б.

5. Камолова, Ш. Ў., & Мунарова, Р. Ў. (2010). Уровни совершенство личности. *Исследователь научный журнал.–Қозоғистон*, 5(49), 100-105.

6. Kamolova, S. (2020). ТАЛАБАЛАР ИЛМИЙ ДУНЁҚАРАШНИ ИЮКСАЛТИРИШНИНГ АХБОРТЛИ-ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ. *Scienceweb academic papers collection*.

7. Kamolova, S. (2021). УМУМИНСОНИЙ КАДРИЯТЛАР АСОСИДА ТАЛАБАЛАР ДУНЁҚАРАШНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ УЗЛУКСИЗЛИГИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (1).

8. Kamolova, S. (2021). ТАЛИМ ЖАРАЁНИДА ИНТЕРФАОЛ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ АФЗАЛИКЛАРИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, (2).

9. Kamolova, S. (2022). ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШДА ИНТЕРФАОЛ УҚИТИШ УСУЛЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(2).

10. Kamolova, S. (2022). АМИР ТЕМУР ҚАРАШЛАРИДАГИ ПСИХОЛОГИК ҲОЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(2).

11. Kamolova, S. (2022). АБУ РАЙХОН БЕРУНИЙНИНГ МАЪНАВИЙ СОҒЛОМ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШ ҲОЯСИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(2).

12. Kamolova, S. (2022). BOG'CHA YOSHIDAGI BOLALARDA QOBILIYAT XUSUSIYATLARINI RIVOJLANTIRISH BUGUNNING MAVZUSI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(4).

13. Kamolova, S. (2022). АБУ АЛИ ИБН СИНОНИНГ АХЛОҚ ҲАҚИДАГИ ҚАРАШЛАРИНИНГ БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИЛАР ИЛМИЙ ДУНЁҚАРАШИ ШАКЛАНИШИДАГИ АҲАМИЯТИ. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(4).
14. Kamolova, S., & Amanxonova, Y. (2022). О ‘QUVCHILAR TAFAKKUR JARAYONLARINI SHAKLLANTIRISHDA PEDAGOGIK TECHNOLOGIYALARNING AHAMIYATI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(6).
15. Kamolova, S., & Maxmudova, A. (2023). OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA PEDAGOGIK KADRLARNI TAYYORLASHNING PSIXOLOGIK JIHATLARI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 3(1).
16. Kamolova, S. (2022). МАКТАБГАЧА YOSHIDAGI BOLALARDA IJODIY QOBILIYAT XUSUSIYATLARINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI. *Журнал Педагогика и психологии в современном образовании*, 2(4).
17. Камолова Шириной Усаровна, Қобилова Насиба. (2022). ТАЛАБАЛАР ИЛМИЙ ДУНЁҚАРАШИНИ ШАКЛАНТИРИШДА УМУМИНСОНИЙ ҚАДРИЯТЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ПСИХОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ. EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, PHILOSOPHY AND CULTURE, 2(12), 201–207. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7339080>
18. А.Б.Собиров. (2022). УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИДА ТАРБИЯВИЙ ИШЛАР САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ИМКОНИЯТЛАРИ. EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES, PHILOSOPHY AND CULTURE, 2(12), 196–200. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7339072>
19. П.Уришева. (2022). ЁШЛАРНИ МИЛЛИЙ ҚАДРИЯТЛАР РУҲИДА ТАРБИЯЛАШНИНГ АҲАМИЯТИ. EURASIAN JOURNAL OF SOCIAL

- SCIENCES, PHILOSOPHY AND CULTURE, 2(12), 191–195.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7339064>
- 20.Хайдарбек Хамдамов. (2022). ХУШҲОЛЛИКНИНГ ТУЗИЛИШИ ВА АҲАМИЯТИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР. EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH, 2(12), 533–538.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7337673>
- 21.Ахмедова Насиба Ачиловна. (2022). КИЧИК МАКТАБ ЁШИДАГИ ЎҚУВЧИЛАРДА ИЖТИМОЙ КОМПИТЕНТЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИМКОНИАТЛАРИ. EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH, 2(12), 529–532. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7337671>
- 22.Камолова Шириной Усаровна. (2022). ТАЛАБАЛАР ИЛМИЙ ДУНЁҚАРАШИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ПСИХОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ. EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH, 2(12), 518–523. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7337655>
- 23.Ш.Н.Камолова. (2022). ФАРОБИЙНИНГ ЭКОЛОГИК ҚАРАШЛАРИ АСОСИДА ЎҚУВЧИЛАРДА ЭКОЛОГИК МАДАНИЯТНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. EURASIAN JOURNAL OF ACADEMIC RESEARCH, 2(12), 563–567. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7337712>
- 24.Яхшиева, М. Ш., Камолова, Ш., Эшонкулов, Э. С., Жумартова, У. У., & Уразолиев, Х. А. (2015). Формирование научного мировоззрения студентов. In *Актуальные задачи педагогики* (pp. 184-186).
- 25.Kamolova, S. (2022). АБУ РАЙХОН БЕРУНИЙНИНГ МАЪНАВИЙ СОҒЛОМ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШ ҒОЯСИ. Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(6). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5568>
- 26.Kamolova, S. (2022). АМИР ТЕМУР ҚАРАШЛАРИДАГИ ПСИХОЛОГИК ҒОЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ . Журнал Педагогики и психологии в современном образовании, 2(6). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5569>

- 27.Kamolova, S. (2022). ЁШ АВЛЮДНИ ТАРБИЯЛАШДА ТАРБИЯВИЙ ИШЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ПСИХОЛОГИК АСОСЛАРИ . Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 2(6). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5571>
- 28.Kamolova, S. U., Shakarbaeva, S. A., Yuldashev, S. A., & Ochilov, C. Q. (2020). The Essence Of The Content Of Enriching The Scientific Outlook Of Future Teachers. Essence, 29(8), 3593-3598.
- 29.Kamolova, Shirin Usarovna, & O'Skanov, Mirsaid (2022). BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KOMMUNIKATIV QOBILİYATLARINI SHAKLLANTIRISH JIHATLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2 (2), 676-681.
- 30.Kamolova, Shirin Usarovna, & Axmedova, Fotima Xurramovna (2022). SOG'LOM SHAXS HAYOTIDA PSIXOLOGIK XIZMATNING O'RNI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2 (2), 630-636.
- 31.Norbekova, B. S. (2016). YOSH VA O'TISH DAVRI XUSUSIYATLARINING PEDAGOGIK QAROVSIZ O'SMIRLAR KELIB CHIQUISHIGA TA'SIRI. The edition is included into Russian Science Citation Index., 77.
- 32.Норбекова, Б. 2021. Духовное воспитание - как основа психологического воспитания. Общество и инновации. 2, 10/S (ноя. 2021), 105–109. DOI:<https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss10/S-pp105-109>.
- 33.Shavkatovna, N. B. (2022). AXBOROT TEXNOLOGIYALARI BILAN ISHLOVCHI SHAXSLARNING PSIXOLOGIK XOLATINING PATOLOGIYASI. International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, 658-662.
- 34.Norbekova, B. (2022). O'roqboyeva M. Maktabgacha ta 'limda psixologik xizmatni tashkil etishning o'ziga xos jihatlari. Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollari, 1(1), 481-483.

35. Norbekova, B. (2021). Socio-Psychological Characteristics of National Character. *EPR International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR)-Peer Reviewed*, 7(1).
36. Норбекова, Б. 2021. Духовное воспитание - как основа психологического воспитания. *Общество и инновации*. 2, 10/S (ноя. 2021), 105–109.
37. Норбекова, Б. (2021). Духовно-нравственный образ семьи. *Общество и инновации*, 2(2/S), 123-128.
38. NORBEKOVA, B. (2021). Жамят ва инновациялар—Общество и инновации—Society and innovations.
39. Норбекова, Б. (2020). МИЛЛИЙ ХАРАКТЕР ШАКЛЛАНИШИНИНГ ИЖТИМОЙ-ПСИХОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ. *Научно-просветительский журнал "Наставник"*.
40. Jabborov, X., & Eshmuradov, O. (2023). ШАРҚ МУТАФАККИРЛАРИ ИШЛАРИДА МИЛЛИЙ ТАРБИЯ МАСАЛАСИ. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(2). извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8394>
42. Abdullayeva, S., & Eshmuradov, O. (2023). ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ САМООПРЕДЕЛЕНИЕ И ВЫБОР ПРОФЕССИИ УЧАЩИМИСЯ В ПСИХОЛОГИЧЕСКОМ ЗНАНИИ. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 3(2). извлечено от <https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8395>
43. Eshmurodov, O. (2022). ОИЛА МУСТАҲКАМЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ИЖТИМОЙ-ПСИХОЛОГИК ОМИЛЛАРИ.